

- ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲

در کارگاه «معیشت‌های جایگزین پایدار در ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره ایران» مطرح شد

تغییر ریل مدیریت ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره

پرداخت. «شاید یکی از کلبدها و راهکارهای

مهم در این مسیر، تمرین مدیریت در ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره باشد؛ اینکه چگونه تلاش کنیم طبیعت را حفظ کنیم، چگونه از آن بهره‌برداری پایدار داشته باشیم و در نهایت به توسعه پایدار برسیم، آن‌هم با مشارکت مردم محلی و سایر ذی‌نفعان.»

به‌گفته او، ایران از پیشگامان تعیین ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره است، به‌طوری‌که در دهه ۵۰، حدود ۹ ذخیره‌گاه در کشور معرفی شد. «اینکه آیا حاصل این تلاش‌ها امروز در نحوه مدیریت ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره متبلور شده یا نه، جای سؤال دارد. ما برخی از مناطق تحت مدیریت خود را به‌عنوان ذخیره‌گاه زیست‌کره معرفی کرده‌ایم، اما در عمل با آنها همچون سایر مناطق حفاظت‌شده برخورد می‌شود. به‌اعتقاد من، این یکی از ایرادات جدی است که باید در این دوره برای رفع آن تلاش کنیم.»

ظہاری به این موضوع اشاره کرد که ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره ایران، بخشی از دهه هنوز فاقد قوانین و مقررات خاص خود هستند. «گرچه در بسیاری از کشورهای جهان نیز شرایط مشابهی وجود دارد و معهود کشورهایی هستند که برای ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره قانون خاصی تدوین کرده‌اند، اما در کشور ما به‌ویژه به‌دلیل ساختارهای خاص

فاطمه باباخانی |

| روزنامه‌نگار |

مدیرکل حفاظت محیط‌زیست

استان سمنان: تلاش ما این است ذخیره‌گاه زیست‌کره

گلستان، نخستین خواهرخواندگی رسمی خود را با یکی از ذخیره‌گاه‌های ایران با برقرار کنند

در نظریه‌های جامعه‌شناسی و علوم سیاسی، توجه به نیروی اجتماعی موسوم به «ارادل و اوباش» به‌طور کلی محدود بوده است. این کم‌توجهی دلایل متعددی دارد. نخست، این گروه در جوامع متعارف (که در باتلاق نامنی و فروپاشی غرق نشده‌اند) لایه‌ای نسبتاً نازک از جمعیت را تشکیل می‌دهند. دوم، برخلاف دیگر نیروهای اجتماعی مانند طبقه متوسط، کارگران یا روشنفکران، ارادل و اوباش فاقد ایدئولوژی یا نرم‌افزار فکری منسجم هستند. سوم، این گروه از سوی سایر نیروهای اجتماعی به‌عنوان تهدیدی بالقوه و در بهترین حالت، متحدی موقت و بسیار خطرناک تلقی می‌شوند.

آمین یرتو | پژوهشگر اجتماعی |

در ادبیات جامعه‌شناسی، مطالعات تاریخی و سیاسی، ارادل و اوباش بخشی از قشری هستند که کارل مارکس آنها را «لمپن پرولتاریا» یا «طبقه فاقد طبقه» نامید. مارکس این مفهوم را در کتاب هجدهم «برومبر لوئی نپایارت» با اشاره به گروه‌هایی مانند «سان‌کولوت‌ها» (دامن‌کوتاه‌ها) در انقلاب فرانسه معرفی کرد. این گروه طیف گسترده‌ای از افراد را دربرمی‌گیرد: از مردان خشن و بیکار که از طریق تهدید، ارباب و باج‌گیری امرار معاش می‌کنند تا روسپیان، گدایان، فروشندگان غیرقانونی مواد مخدر، قاچاقچیان، مال‌خران و سارقان. به تعبیر استیون لویت و استیون دابنر در کتاب «فریکونومیکس»، این افراد حول «اقتصاد ناهنجاری‌های پنهان اجتماعی» سامان یافته‌اند. آنها خدماتی غیرقانونی ارائه می‌دهند، از جمله ارباب و تهدید رقیبا یا دشمنان، قتل‌های سفارشی، یا تأمین حفاظت برای مشتریان غیرقانونی مانند قاچاقچیان، فروشندگان مواد مخدر و روسپیان.

ماهیت پرخاشگر و خشن ارادل و اوباش باعث می‌شود در هر بزنگاهی که شیزراه امنیتی جامعه در معرض فروپاشی قرار گیرد، وارد

خشکسالی همچنان تهدیدی جدی برای تنوع‌زیستی کشور به‌شمار می‌روند. «این چالش‌ها نیازمند توجه کامل، هم‌افزایی و همکاری تمامی ذی‌نفعان است؛ زیرا همگان از محیط‌زیستی سالم و پویا بهره‌مند می‌شوند.» رئیس دفتر یونسکو در تهران اشاره‌ای هم به این برنامه انسان و کره مسکون داشت، برنامه‌ای شاخص از سوی یونسکو برای حفاظت از تنوع‌زیستی است. «ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره فراتر از مناطق حفاظت‌شده سنتی عمل می‌کنند؛ زیرا سه کارکرد اساسی و مکمل یکدیگر را دنبال می‌کنند. اولین آنها استفاده خردمندانه از منابع طبیعی است که از طریق برنامه‌ریزی مشارکتی، پژوهش، مدیریت سرزمین و بهره‌گیری از راهکارهای نوآورانه محقق می‌شود. دومین مورد تقویت اقتصادهای محلی با مدیریت پایدار منابع، توسعه اکوتوریسم، پژوهش‌های علمی و ایجاد فرصت‌های شغلی، به‌ویژه برای جوانان است که در نهایت منجر به افزایش تاب‌آوری اقتصادی جوامع می‌شود. سومین مقوله حفظ سلامت اکوسیستم‌ها است، ذخیره‌گاه‌ها از پایداری و کارکردهای اکولوژیکی اکوسیستم‌ها حفاظت می‌کنند.»

خواهرخواندگی، راهی برای تبادل تجربه «سعید یوسفپور»، مدیرکل حفاظت

محیط‌زیست، سخنان خود را در دو محور مطرح کرد. اولین آنها پرداختن به تنوع‌زیستی استان سمنان با محوریت شهرستان شاهرود و در بخش دوم سراغ چالش‌های پیش روی ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره رفت. «استان سمنان از نظر تنوع‌زیستی، یکی از مهمترین استان‌های کشور به‌شمار می‌رود و شهرستان شاهرود، به‌دلیل ویژگی‌های خاص طبیعی و زیستی خود، به‌عنوان «قاره کوچک» شناخته می‌شود. این شهرستان، زیستگاه بخشی از قدیمی‌ترین جنگل‌های جهان و مهمترین اکوتون‌های کشور است. همچنین، شاهرود میزبان برجسته‌ترین گونه‌های تنوع‌زیستی ایران است. هر هشت گونه گریه‌سان کشور در محدوده این شهرستان زیست می‌کنند. زیستگاه اصلی یوزپلنگ آسیایی و گور آسیایی نیز در شاهرود قرار دارد. علاوه‌برآن، تمامی نشخوارکنندگان وحشی ایران جز گوزن زرد را در زیستگاه‌های این شهرستان می‌توان دید.»

به‌گفته مدیرکل حفاظت محیط‌زیست استان سمنان، ۱۹ درصد مساحت مناطق کشور در

استان سمنان قرار دارد. «دومین ذخیره‌گاه بزرگ زیست‌کره جهان از نظر وسعت، مجموعه حفاظتی توران با بیش از ۱.۵ میلیون هکتار در کنار بخشی از ذخیره‌گاه گلستان و ذخیره‌گاه کویر مرکزی در استان سمنان است.»

حضور این سطح از ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره در استان سمنان از نظر یوسفپور مسؤلیت سنگینی را بر دوش آنها گذاشته است. «موضوع ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره یکی از مباحث مهم اما کمتر مورد توجه در کشور ما

یوده است. مساجات متعددی با دانشگاهیان و همکاران، ما در دفتر زیستگاه‌های سازمان محیط‌زیست برگزار شده است تا چالش‌ها و آسیب‌های موجود بررسی شود. سال گذشته، دومین همایش ملی پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت با محوریت ویژه ذخیره‌گاه‌ها برگزار شد و پس‌از آن، نخستین نشست ملی

ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره در شهرکرد برگزار و یکی از مهمترین مباحث، خلأ قانونی در مدیریت این ذخیره‌گاه‌ها مطرح شد.» برای رفع این چالش مدیرکل حفاظت محیط‌زیست استان سمنان به برگزاری جلساتی با نمایندگان مجلس اشاره کرد. «با پیگیری‌های مستمر و برگزاری نشست‌هایی با فراکسیون محیط‌زیست مجلس و مقامات سازمان، آیین‌نامه ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره تدوین شد که گامی بزرگ و مؤثر در جهت بهبود حفاظت و مدیریت این مناطق است و امیدواریم این آیین‌نامه به‌زودی اجرایی شود.»

او در سخنانش اشاره‌ای هم به نشست قبلی ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره در هند داشت؛ «در نشست منطقه‌ای هند گزارشی از اقدامات ایران ارائه شد که با استقبال حضار روبه‌رو شد و نشان داد فعالیت‌های ما، هرچند گاهی به چشم نیایند، از ارزش بالایی برخوردارند و باید تقویت شوند. در این نشست موضوع خاهرخواندگی ذخیره‌گاه‌ها مطرح شد. تلاش‌هایی در استان چهارمحال‌بوختیاری برای ایجاد پیوند با یکی از ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره آلمان انجام گرفت که تا مراحل پایانی پیش رفت، اما متأسفانه نهای نشد. تلاش ما این است که ذخیره‌گاه زیست‌کره گلستان، نخستین خواهرخواندگی رسمی خود را با یکی از ذخیره‌گاه‌های آلمان برقرار کنند. این همکاری می‌تواند فرصتی برای تبادل تجربه، معرفی ظرفیت‌های داخلی و بهره‌گیری از دانش بین‌المللی باشد. در گام بعدی نیز تلاش می‌کنیم ذخیره‌گاه توران به‌عنوان یکی از مهمترین مناطق کشور در زمینه تنوع‌زیستی و مشارکت جوامع محلی وارد این روند شود و تعاملات بین‌المللی مؤثری برای حفاظت پایدار آن شکل گیرد.»

شاهرود، شهری با تمام اقلیم‌ها

«بوتالب جلالی»، سرپرست فرمانداری ویژه شهرستان شاهرود نیز در این جلسه ابتدا سراغ اهمیت شاهرود به‌لحاظ تنوع‌زیستی رفت. «شاهرود را قاره کوچک می‌دانند. این نام‌گذاری بی‌دلیل نیست و عمدتاً به‌دلیل ویژگی‌های منحصربه‌فرد اقلیمی شهرستان شاهرود شکل گرفته است. در این منطقه اختلاف دما تا حدود ۶۵ درجه سانتی‌گراد گزارش شده است و تقریباً تمامی اقلیم‌های کشور را در یکجا می‌توان مشاهده کرد.»

او به اهمیت محیط‌زیست اشاره و بیان کرد امروز دیگر هیچ بحثی در سطح بین‌المللی نیست که به‌نوعی با محیط‌زیست گره نخورده باشد. «آب، حیاتی‌ترین عنصر زندگی، به‌طور مستقیم با محیط‌زیست پیوند دارد. در مباحث اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی نیز محیط‌زیست، نقش اساسی ایفا می‌کند. اگر بدون‌آب توسعه پایدار و واقعی هستیم، ناگزیریم به ظرفیت‌های طبیعی و مواهب خدادادی این سرزمین توجهی جدی داشته باشیم.»

به‌گفته فرماندار ویژه شاهرود، باید از ظرفیت‌های بین‌المللی، حمایت کشورها و پیمان‌های جهانی استفاده کنیم تا بتوانیم در داخل کشور نیز یک مدل موفق و قابل الگوبرداری برای حفاظت از محیط‌زیست ارائه دهیم. «سازمان حفاظت محیط‌زیست می‌تواند نقش متوالی این جریان را ایفا کند.»

| سال بیست و یکم | شماره پیاپی ۳۱۳۳ | شنبه ۳ خرداد ۱۴۰۴ |

ذخیره‌گاه‌ها جایگاه قانونی ندارند

مدیرکل دفتر زیستگاه‌ها و مناطق حفاظت‌شده سازمان حفاظت محیط‌زیست هم در این جلسه ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره را مناطق حفاظت‌شده طبیعی_زیستی بین‌المللی دانست که علاوه‌بر حفاظت، دستاوردهایی نظیر ارائه سایت‌های مطالعاتی کم‌نظیر به دانشمندان و تجربه مهارت انسان در پشتیبانی از توسعه پایدار را نمایان می‌کند. «داشتن ویژگی اکوسیستم منحصربه‌فرد و طبیعی، حضور مردم در آن منطقه به‌گونه‌ای‌که ارتباط بین مردم و محیط طبیعی وجود داشته باشد، است و مشارکت مردم محلی در حفاظت اصل مهم در ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره است.»

مدیرکل دفتر زیستگاه‌ها و مناطق حفاظت‌شده سازمان حفاظت محیط‌زیست، حفاظت، توسعه و پشتیبانی لجستیک را سه کارکرد ذخیره‌گاه زیست‌کره دانست. «وجه تمایز ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره از دیگر طبقات حفاظت‌شده، روش برنامه‌ریزی مدیریت مناسب آنهاست. مدیریت در این مناطق برپایه استفاده‌های چندمنظوره و سپردن نقش اساسی به جوامع محلی است. به‌علاوه، توسعه منظر یونسکو مردم‌محور است، به این معنا که ضمن جلوگیری از تخریب تنوع‌زیستی، از تنوع فرهنگی و میراث جامعه بشری نیز صیانت می‌شود.»

«علیرضا نجیمی» با اشاره به ۲۵ ذخیره‌گاه فرامرزی و ۷۵۹ ذخیره‌گاه زیست‌کره در دنیا، بیشترین وسعت ذخیره‌گاه زیست‌کره در ایران را مربوط به توران با وسعت یک میلیون و ۳۳۷ هزار و ۸۰۰ هکتار در استان سمنان و شهرستان شاهرود عنوان کرد. « تاکنون ۱۳ ذخیره‌گاه زیست‌کره در ۱۱ استان و به وسعت پنج میلیون و ۸۰۰ هزار هکتار ثبت شده است. سه ذخیره‌گاه دیگر در سال‌های آتی بازنگری خواهند شد.»

شکل‌گیری کمیته مشورتی ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره و برگزاری سه رویداد ملی و رونمایی از اطلس دوزبانه ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره و تدوین پیش‌نویس آیین‌نامه مدیریت ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره در کمیته مشورتی و پیگیری سایت‌های ذخیره‌گاهی فرامرزی از اقدامات یک‌ساله از نظر زیست مدیرکل دفتر زیستگاه‌ها و مناطق حفاظت‌شده سازمان حفاظت محیط‌زیست بود. «تغییراقلیم، خشکسالی، برداشت بی‌رویه از منابع آبی، شکار و صید غیرمجاز، توسعه فعالیت‌های عمرانی ناپایدار، فقدان هماهنگی بین‌بخشی و دستگیری، کمبود اعتبارات و بودجه، عدم آموزش مناسب جوامع محلی و نداشتن جایگاه قانونی از چالش‌های ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره ایران

است» کمیته مشورتی ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره نیز در این جلسه مشابه معاون محیط طبیعی سازمان حفاظت محیط‌زیست بر تلاش برای ایجاد جایگاه قانونی برای ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره و ابلاغ دولت به سایر دستگاه‌ها جهت اجرا تأکید کرد و درباره سایت‌های ذخیره‌گاه فرامرزی گفت: در حال پیگیری زیستگاه کیداغ با کشور ترکمنستان، ذخیره‌گاه ارومان ایران و اقلیم کردستان عراق و ذخیره‌گاه زیست‌کره جنوبی خلیج فارس هستیم.»

مخدر متمرکز شد. در دهه ۲۰، برای مدتی مدیریت اطلاعاتی این گروه از طریق عملیات پنهان دنبال شد که به‌دلیل مغایرت‌های شرعی و قانونی و واکنش‌های افکار عمومی، ادامه نیافت. از سال ۱۳۸۴، در دوره فرماندهی نیروی انتظامی اسماعیل احمدی‌مقدم، طرح معروف «برخورد با ارادل و اوباش» اجرا شد که با افراط‌های گسترده، به پدیده کهریزک و اقدامات کاملاً غیرقانونی منجر شد. پس از پایان این طرح، استراتژی دعوت به توبه و بازپروری بخشی از این افراد دنبال شد.

دیدگاه کارشناس

ارادل و اوباش و امنیت عمومی

عمل شوند و به تخریب و غارت دست بزنند. البته در برخی موارد، این گروه ممکن است متحول و به نیروی انقلابی تبدیل شوند. گرایش غالب این افراد به پیوستن به جنبش‌های توده‌ای است و پس از آن، اغلب به نهادهای پلیسی یا اطلاعاتی جذب می‌شوند. برای نمونه، پس از انقلاب ۱۹۱۷ در شوروی، بسیاری از اعضای سازمان امنیتی «چکا» پیشینه‌ای در میان ارادل و اوباش داشتند. در آلمان نازی نیز این افراد با‌رحاتی به سازمان‌هایی مانند «وافن اس‌اس» یا «گشتاپو» جذب می‌شدند.

از دانش‌مندی‌ها تا لات‌های مدرن

باین‌حال، به‌دلیل فقدان ایدئولوژی منسجم، ارادل و اوباش برخلاف دیگر نیروهای اجتماعی، قادر به بسیج توده‌ها یا هم‌راهسازی طبقات دیگر نیستند. اما وضعیت این گروه در ایران تا حدی با نظریه‌های غربی تفاوت دارد. نگارنده در فصل «سیاست و قدرت در ایران» از کتاب «جامعه، قدرت و سیاست در ایران» به تحلیل این نیروی اجتماعی پرداخته است. در فرهنگ ایرانی، ارادل و اوباش که با بعدها قالب‌هایی چون «دانش‌مندی‌ها»، «وطی‌ها»، «عیاران» یا بعدها «کلاه‌مخملی‌ها» شناخته می‌شوند، از وجهه‌ای کم‌رویش مثبت برخوردار بوده‌اند. داستان‌های عام‌پسند و فیلم‌های سینمایی متعددی در ستایش این افراد ساخته شده است که با وجود رفتارهای خشن و غیرقانونی، آنها را افرادی پاک‌نهاد، مردم‌دوست و شجاع نشان می‌دهند. در فرهنگ عامه ایرانی، «کنده‌لاتی» یا ادعای «لات بودن» نشانه‌ای از اعتبار، زورمندی و به‌تعبیری «باحال بودن» تلقی می‌شود. شجاعت، بی‌توجهی به پیامد اعمال و «تا ته خط رفتن» از ویژگی‌های این گفتمان فرهنگی در ذهن بخشی از جامعه ایران است.

براین‌اساس، در ایران با دو گونه از ارادل و اوباش مواجه هستیم. گونه نخست، ارادل و اوباش «طبیعی» هستند که از طبقات فقیر برآمده‌اند و در پیوند با اقتصاد غیرقانونی (مانند قاچاق مواد مخدر، سرقت، زورگیری و ارتباط با روسپیان) فعالیت می‌کنند. گونه دوم، افرادی از طبقات مرفه جامعه‌اند که به تشکیل اردودسته و تظاهر به رفتارهای

لات‌مایانه علاقه دارند. این پدیده در برخی محله‌های مرفه تهران، به‌ویژه در میان افرادی که از مشاغلی مانند اجاره‌داری، رباخواری یا تجارت خودرو درآمد‌های کلان کسب می‌کنند، قابل‌مشاهده است.

به‌دلیل وجود این لایه فرهنگی و گفتمانی، بخشی از کنش‌های اعتراضی در ایران ممکن است تحت‌تأثیر این نیروی اجتماعی قرار گیرد. باین‌حال، نباید در این موضوع اغراق کرد. کنش‌های اعتراضی خشن ممکن است از سوی هر نیروی اجتماعی رخ دهد و ارادل و اوباش نه هژمونی گفتمانی دارند و نه جایگاه رهبری فکری و فرهنگی.

ارادل و اوباش و تحولات اجتماعی

از منظر تاریخی و امنیتی، ارادل و اوباش در ایران گاه مورد بهره‌برداری سرویس‌های اطلاعاتی بیگانه قرار گرفته‌اند. البته نیروهای اجتماعی داخلی نیز از این گروه استفاده کرده‌اند. در دوره قاجار، بخشی از روحانیت، مثلاً در ماجرای قتل گریبایدوف یا در اصفهان در زمان مجتهد کلیایی، از توان «دانش‌ها» برای پیشبرد اهداف خود بهره می‌بردند. پیوند ارادل و اوباش با نهادهایی مانند هیئت‌ها و نکایا و تظاهر ارتد به ائمه، این بهره‌برداری را تسهیل می‌کرد. در دوره رضاشاه، استفاده از این گروه برای سرکوب مخالفان سلطنت او رایج بود و حتی برخی افسران قزاق و شهرانی از این قشر برخاسته بودند. برجسته‌ترین نمونه کنش امنیتی ارادل و اوباش در تاریخ ایران، نقش آنها در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ است که با هدایت سرویس اطلاعاتی بریتانیا و حمایت آمریکا علیه دولت مصدق انجام شد. ساواک نیز کوشید از این نیروها برای مقابله با مخالفان رژیم بهره برد. برخی احزاب سیاسی نیز گاه به استفاده از این گروه روی آوردند.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مدیریت مسئله ارادل و اوباش دستخوش تحولات متعددی شد. برخی از آنها پس از انقلاب توبه کردند و به نهادهای انقلابی پیوستند. تعدادی از این افراد بعدها تصفیه شدند، اما برخی به فعالیت خود ادامه دادند و حتی در جنگ تحمیلی به شهادت رسیدند. باین‌حال، از دهه ۶۰ رویکرد قضائی و انتظامی بر سرستگیری علیه ارادل و اوباش، به‌ویژه در حوزه مواد

✽ پژوهشگر همکار در مؤسسه کادراس

دو دهه از ساخت نخستین برج‌های پرندهنگری گذشت

پرندده‌ها نادیده گم می‌شوند

ایروغ فکری

روژنامه‌نگار

فروردین‌ماه امسال که بعد از چند سال بسته بودن درهای برج پرندهنگری سلک در جنوب تالاب انزلی به‌بهانه ساخت‌وساز، فعالان با هماهنگی یکی از اساتید دانشگاه به این منطقه رفتند، با واقعیت عجیبی روبه‌رو شدند؛ نه ساخت‌وسازی در جریان بود و نه تغییری در آنجا داده شده بود. درهای این برج که یکی از استانداردهای برج‌های فعلی است، بی‌دلیل، از سال ۱۴۰۱ بسته بود و بعد از آن هم کسی پاسخی برای این اتفاق نداشت. از سال ۱۳۸۶ که نخستین برج پرندهنگری به‌صورت رسمی در تالاب کانی‌برازان آذربایجان غربی به راه افتاد، تا کنون نقدها به عملکرد این مجموعه کم نبوده است. برج‌هایی که قرار بود محل اتصال آموزش و گردشگری باشند، با نهدایی چون جانمایی اشتباه، استفاده نکردن از مواد مناسب هر منطقه، بسته بودن درها و البته نداشتن ضابطه برای رسیدگی بر عملکردشان روبه‌رو هستند. برج‌هایی با سازهایی عمرانی و عموماً غیر همسو با اصول و استانداردهای محیط‌زیستی.

از این‌سازی این برج نیست. «محمود مرادی‌نراقی» ۱۳ اردیبهشت ۱۴۰۴ با اشاره به گزارش‌های مردمی درباره وضعیت ایمنی برج پرندهنگری تالاب میقان اراک گفته بود: «امروز با حضور در محل تالاب و بررسی میدانی، وضعیت برج پرندهنگری مورد ارزیابی قرار گرفت تا در صورت نیاز، اقدامات لازم برای ایمن‌سازی آن انجام شود.»

«ایمان ابراهیمی»، حفاظتگر پرندگان، هم می‌گوید: «برج‌ها باید ارتفاعی میان ۵ تا ۱۵ متر جذب کرد و همین به باعث شد برج‌هایی غیراستاندارد ساخته شوند؛ مکان‌یابی و ابزار ساخت مورد توجه قرار نگرفت و در نمونه‌ای مانند برج پرندهنگری تالاب میقان، برجی ۶۰ متری ساخته شد که ایمن نیست. بعد از ساخت این برج ۶۰ متری، استاندارد وقت اراک از اینکه بلندترین برج خوشحالی کرده بود اما بعدها مشکلات این برج خود را نشان داد.

«مهدی زندیوکلی»، معاون عمرانی استاندار مرکزی، در سال ۱۳۹۷ از ابهام‌آلود بودن امکان استفاده و استحکام برج پرندهنگری خبر داد و گفت: «محیط‌زیست رأساً و بدون نظارت کافی برج پرندهنگری در تالاب میقان را ساخته است. یکی از دلایل این است که محیط‌زیست واقعاً دستگاه تخصصی این کار نیست و یکسری از شهروندان هم هزینه را کمک کردند. الان شهروندان قرار است از آن استفاده کنند که خطر دارد؛ زیرا علاقه‌مندان محیط‌زیست هزینه ساخت این برج را کمک کردند، محیط‌زیست هم خیلی نظارت نداشت و این اشتباه بود. حتی اگر کاری به‌صورت مجانی هم انجام می‌شود، باید روی بحث‌های مهندسی آن نظارت شود.»

شش سال پس از این صحبت‌ها، هنوز خبری

بناظر می‌رسد حواشی مالی به‌وجودآمده نیز کار را سخت‌تر می‌کند: «ساخت این برج‌ها در حیطه و نظارت کامل سازمان حفاظت محیط‌زیست نیست و بهتر است مراجع دیگر نیز برای تأیید امنیت و استحکام لازم استانداردهای آن را تعیین کنند، که فکر نمی‌کنم تاکنون چنین بوده باشد. نمونه‌اش برج‌هایی است که به‌درستی جانمایی نشده‌اند. آفتاب در ششم می‌زند و بعضاً آن محل جاذبه دیگری هم داشته و ما با این ساخت‌وساز آن جاذبه را هم از بین بردیم. باید بدانیم قرار نیست ویلا بسازیم یا صرفاً هزینه کنیم. اگر این کار جنبه تحقیق و پژوهش دارد و یا جنبه گردشگری، باید برای هر دو مورد بررسی‌های لازم انجام گیرد. ما در میانکاله و کانی‌برازان با خیل جمعیت گردشگران روبه‌رو می‌شویم، اما در بعضی نقاط شاهد حضور گردشگر نیستیم و اینها با یکدیگر متفاوتند. اما چون در سال‌های گذشته به این موارد چندان توجه نشده است، پس تعداد بسیاری از این برج‌ها بدون استفاده و بدون کاربری مناسب رها شده‌اند. در این میان، اتفاقاً برج پرندهنگری سلک در بندرانزلی که مدت‌ها درهای آن روی مردم بسته بود، از نظر من یکی از برج‌هایی است که این ضوابط در آن رعایت شده است، اما هیچ‌کس پاسخگو نیست که چرا در این برج به روی مردم بسته است.»

این حفاظتگر پرندگان معتقد است هر کاری نیاز به تخصص دارد و مادامی که کار به کارخان سپرده نشود، وضعیت از این بهتر نخواهد بود. برج‌های پرندهنگری یکی از ابزارهایی است که از طریق آن پرندهنگری بهتر و راحت‌تر عمل می‌شود: «افراد می‌توانند روی نیکم یک پارک هم ببینند و با چشم یا دوربین‌های چشمی پرندگان را رصد کنند. اما زمانی هست که می‌خواهیم به پرندهنگری استرسی وارد نشود و

۱۶ برج پرندهنگری در کشور ساخته شده و از جمله دلایل ساخت این برج‌ها، فعال کردن گردشگری در کنار رصد پرندگان و انجام کارهای پژوهشی بود. در این میان، جانمایی برج‌ها و موادی که برای ساخت آنها با توجه به اقلیم هر منطقه در نظر گرفته می‌شود، از جمله نکاتی است که طی دهه‌های گذشته مورد بی‌توجهی قرار گرفته است. چنانکه «علیرضا هاشمی»، مدیر و مؤسس انجمن پرندشناسی طرلان، معتقد است برج‌ها باید در مکان مناسب و با ابزار متناسب با زیستگاه و گونه‌های موجود ساخته می‌شدند، اما متأسفانه در سال‌های گذشته آنچه در کشور شاهدش بودیم، ساخت این برج‌ها بدون در نظر گرفتن این موارد است: «برای مثال در منطقه‌ای پر از نی و پوشش گیاهی، برجی کوتاه ساخته شده و یا در فضایی که مسطح و بدون پوشش است ناگهان سازه‌ای عظیم سر بلند کرده. یکی از نمونه‌های ساخت‌وساز اشتباه در میقان بود؛ برجی که بدون امنیت و نامناسب ساخته شد یا نمونه دیگر، برج پرندهنگری در تالاب کانی‌برازان بود. برای ساخت این برج‌ها مصوبه خاصی وجود ندارد و سازمان حفاظت محیط‌زیست نیز تنها متولی ساخت و رسیدگی به آنها نیست، در نمونه کانی‌برازان، در حدود دو دهه قبل، کمیته ملی طبیعت‌گردی متولی شد و طرحی که ما نوشته بودیم را با تغییراتی و البته هزینه چندبرابر به دانشگاه تهران داد. الان ببینید بعد از گذر چند سال چه چیزی ساخته شده است و چقدر با ایده‌آل، فاصله دارد! برج پرندهنگری تالاب میقان اگر اشتباه نکنم با همکاری شرکت استخراج نمک بنا شد، ولی چقدر قابل‌استفاده به‌گفته او، نظارتی در این زمینه وجود ندارد و

سازه‌های اشتباهی دارند. با فلز و سیمان ساخته شده‌اند و در موردی مانند برج هشیلان، بخشی از سازه برج با شیشه است که مطابق با هیچ استانداردی نیست. اگر قرار است ساخت‌وسازی در تالاب بین‌المللی انجام گیرد، باید مواد و مصالح بومی باشد و چشم‌انداز طبیعی بهم نخورد که در این برج رعایت نشده و در کل، سازه این برج‌ها سازه عمرانی است تا سازه‌ای همسو با محیط‌زیست.»

این درحالی‌است که براساس مقاله «مطالعات تجربی درباره تأثیر فصولات پرندگان بر فلزات معماری» که در سال ۲۰۱۸ در نشریه APT Bulletin: The Journal of Preservation Technology منتشر شد، آمده است: «فلزات مورد استفاده در برج‌ها ممکن است در برابر عوامل محیطی مانند فصولات پرندگان دچار خوردگی شوند، که این امر می‌تواند به کاهش دوام سازه و افزایش هزینه‌های نگهداری منجر شود.» تحقیقات دیگر، استفاده از سازه‌های غیربومی و شیشه را تا حد بسیار زیادی برای فضا و البته زیست پرندگان مخرب می‌داند. مواردی که گویا در دو دهه گذشته مورد توجه سازندگان این برج‌ها قرار گرفته و حالا آنها را به سازهایی بی‌روح و غیرقابل‌استفاده بدل کرده است؛ سازهایی ایستاده در جایی نامناسب با ابعاد و اصول اشتباه.

محیط‌زیست هر استان قرار دارند، اما در اداره‌کل‌ها نیز تفاهمی برای نظارت روی آنها وجود ندارد. ابراهیمی می‌گوید: «این برج‌ها در یک اداره‌کل زیر نظر بخش آموزش و در اداره‌کل دیگر زیر نظر بخش معاونت طبیعی است و این یکی از مشکلات موجود است. به‌نوعی می‌توان گفت تکلیف آنها مشخص نیست.»

نکته مهم دیگر این است که از میان تمام برج‌های پرندهنگری، آنها که زیر نظر سازمان حفاظت محیط‌زیست هستند، به‌نوعی غیرفعال‌اند و دو برج پرندهنگری ننگرود که متعلق به شهرداری و برج پرندهنگری شناور گوزرین که زیر نظر منطقه آزاد قرار دارند، فعال‌اند؛ «مجاز یا غیرمجاز بودن استفاده از این برج‌ها بدون کسب مجوز کتبی از محیط‌زیست هم در حال‌های از ابهام است و حتی برج‌هایی از جمله قره‌قشلاق، هورالعظیم و میقان ساخته و رها شده‌اند و افراد نمی‌دانند بالای آن رفتن مشکل دارد یا خیر؟ این ماجرا درباره هورالعظیم جدی‌تر از بقیه استگ برجکی است کنار خیابان که تابلوی محیط‌زیست زیر آن اعلام می‌کند که اگر از آن استفاده کنیم، مسئولیتش با فرد است.»

سازه‌های این برج‌ها مشکل دیگری است که بارها درباره‌اش صحبت شده. چنانچه ابراهیمی می‌گوید: «به‌جز برج سلک که توسط جایکا ساخته شده، سایر برج‌های پرندهنگری

پرندهنگری کانی‌برازان در نقطه حساس زادآوری پرندگان در خطر انقراض، محل اقامت و مهمانسرا شده است.»

«[ک] چرا به برج‌های پرندهنگری نیاز داریم؟» به‌گفته این حفاظتگر پرندگان، برج‌های پرندهنگری کارکرد و فلسفه ساخت متفاوتی دارند، اما به‌نوعی حضور آنها بازی برد-برد برای زیستگاه و پرندهنگر است. در این مکان‌ها مسیر پیاده‌روی مشخص است و هر تعداد گردشگر برای دیدن پرنددها بیایند، از این مسیر و برج استفاده می‌کنند و این باعث می‌شود پرنددها استرسی نکشند و زیستگاهشان ناامن نشود. این یعنی اتفاقی خوب، هم برای زیستگاه که امنیتش حفظ می‌شود و هم برای پرندهنگران که در آرامش پرندگان را می‌بینند: «بعضی از اینها مصنوعی است، مانند آنچه در امارات است و برخی دیگر مانند آنچه در سوئیس می‌بینیم، در جنگل‌ها و تالاب‌های محلی ساخته شده‌اند. اما اصلی‌ترین نکاتی که استاندارد این برج‌ها را تعیین می‌کند، دست‌درآوردن پرندهنگر بودن این برج‌ها و سازگاری با محیط و وسایل بومی منطقه است.»

«[ک] برج‌های زیر نظر سازمان حفاظت محیط‌زیست غیرفعالند»

برج‌های پرندهنگری زیر نظر اداره‌کل

نوبت اول

شهرداری رفسنجان

(آگهی مناقصه عمومی)

شهرداری رفسنجان در نظر دارد بر اساس بوجه مصوب شماره ۱۶۶۰ مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۱۶ شورای محترم اسلامی شهر، نسبت به نگهداری و مراقبت از تاسیسات وابسته در محدوده فضای سبز ضلع شرق رودخانه شورحد فاصل رودخانه شورتا خیابان امام از طریق برگزاری مناقصه عمومی اقدام نماید؛ شرکت در مناقصه به سایت سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) مراجعه نمایند.

تاریخ آگهی: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳

پیشنهادات مختار است)

مهلت دریافت اسناد از سامانه ستاد تا پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۴/۰۳/۱۳

آخرین مهلت ارائه پیشنهادات تا پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۴/۰۳/۲۸

جهت کسب اطلاعات بیشتر با امور قراردادهای شهرداری رفسنجان به شماره ۰۳۴-۳۴۲۵۸۸۰۱ تماس حاصل فرمایید

اداره ارتباطات و اموربین‌الملل شهرداری رفسنجان

نوبت اول

شهرداری رفسنجان

(آگهی مناقصه عمومی)

شهرداری رفسنجان در نظر دارد بر اساس بوجه مصوب شماره ۱۶۶۰ مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۱۶ شورای محترم اسلامی شهر، نسبت به نگهداری و مراقبت از تاسیسات وابسته در محدوده فضای سبز ضلع شرق میدان آیت‌الله هاشمی تا میدان سرداران شهید امینی از طریق برگزاری مناقصه عمومی اقدام نماید؛ لذا از کلیه شرکت‌های واجد صلاحیت که توانایی این کار را دارند، دعوت به عمل می‌آید نسبت به دریافت اسناد و اطلاع از شرایط شرکت در مناقصه به سایت سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) مراجعه نمایند.

تاریخ آگهی: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳

پیشنهادات مختار است)

مهلت دریافت اسناد از سامانه ستاد تا پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۴/۰۳/۱۳

آخرین مهلت ارائه پیشنهادات تا پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۴/۰۳/۲۸

جهت کسب اطلاعات بیشتر با امور قراردادهای شهرداری رفسنجان به شماره ۰۳۴-۳۴۲۵۸۸۰۱ تماس حاصل فرمایید

اداره ارتباطات و اموربین‌الملل شهرداری رفسنجان

نوبت اول

شهرداری رفسنجان

(آگهی مناقصه عمومی)

شهرداری رفسنجان در نظر دارد بر اساس بوجه مصوب شماره ۱۶۶۰ مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۱۶ شورای محترم اسلامی شهر، نسبت به نگهداری و مراقبت از تاسیسات وابسته در محدوده فضای سبز ضلع شرق میدان آیت‌الله هاشمی تا میدان سرداران شهید امینی از طریق برگزاری مناقصه عمومی اقدام نماید؛ لذا از کلیه شرکت‌های واجد صلاحیت که توانایی این کار را دارند، دعوت به عمل می‌آید نسبت به دریافت اسناد و اطلاع از شرایط شرکت در مناقصه به سایت سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) مراجعه نمایند.

تاریخ آگهی: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳

پیشنهادات مختار است)

مهلت دریافت اسناد از سامانه ستاد تا پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۴/۰۳/۱۳

آخرین مهلت ارائه پیشنهادات تا پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۴/۰۳/۲۸

جهت کسب اطلاعات بیشتر با امور قراردادهای شهرداری رفسنجان به شماره ۰۳۴-۳۴۲۵۸۸۰۱ تماس حاصل فرمایید

اداره ارتباطات و اموربین‌الملل شهرداری رفسنجان

خبر

تولد نخستین جوجه‌های میش مرغ در اسارت

تجهیزات نوین در پایش و حفاظت، به‌کارگیری نیروهای مردمی در حفاظت زیستگاه در غالب «چریگران» (حفاظت میش‌مرغ) در دست‌ورکار سازمان حفاظت محیط‌زیست بوده است. همچنین، اقدامات فرهنگی مناسبی با کمک هنرمندان، مستندسازان، برنامه‌های ملل متحد و گروه‌های مردمی برای شناساندن میش‌مرغ و بردسازی این گونه در شهرستان بوکان انجام شده است. اما با توجه روند منفی رشد و در مرکز شرایط اسارت متولد شده‌اند و در مرکز تحقیقات و تکثیر این گونه در دشت سوتوا نگهداری می‌شوند.

ظهوری گفت: جمعیت بسیار محدود این گونه، نیازمند توجه جدی است. در سال‌های اخیر سازمان حفاظت محیط‌زیست و گروه‌های مردمی، تلاش‌های زیادی برای ایمن‌سازی زیستگاه این گونه انجام داده‌اند. مهمترین زیستگاه این گونه، محدوده پناهگاه حیات‌وحش دشت سوتوا و حمامیان است و این پرند از دیرباز با کشتزارهای گندم دیم مأنوس بوده و در این کشتزارها لانه‌سازی و زادآوری می‌کند.

او ادامه داد: از سال‌های گذشته، برنامه خرید و پایش کشتزارهای گندم دیم، خرید گندم سریا (خرید محصول درو نشده) و به‌تعمیق انداختن دروی محصول، بهره‌گیری از

تجهیزات نوین در پایش و حفاظت، به‌کارگیری نیروهای مردمی در حفاظت زیستگاه در غالب «چریگران» (حفاظت میش‌مرغ) در دست‌ورکار سازمان حفاظت محیط‌زیست بوده است. همچنین، اقدامات فرهنگی مناسبی با کمک هنرمندان، مستندسازان، برنامه‌های ملل متحد و گروه‌های مردمی برای شناساندن میش‌مرغ و بردسازی این گونه در شهرستان بوکان انجام شده است. اما با توجه روند منفی رشد و در مرکز شرایط اسارت متولد شده‌اند و در مرکز تحقیقات و تکثیر این گونه در دشت سوتوا نگهداری می‌شوند.

ظهوری گفت: جمعیت بسیار محدود این گونه، نیازمند توجه جدی است. در سال‌های اخیر سازمان حفاظت محیط‌زیست و گروه‌های مردمی، تلاش‌های زیادی برای ایمن‌سازی زیستگاه این گونه انجام داده‌اند. مهمترین زیستگاه این گونه، محدوده پناهگاه حیات‌وحش دشت سوتوا و حمامیان است و این پرند از دیرباز با کشتزارهای گندم دیم مأنوس بوده و در این کشتزارها لانه‌سازی و زادآوری می‌کند.

او ادامه داد: از سال‌های گذشته، برنامه خرید و پایش کشتزارهای گندم دیم، خرید گندم سریا (خرید محصول درو نشده) و به‌تعمیق انداختن دروی محصول، بهره‌گیری از

زنان در تپه‌های کوهستانی

از ظرفیت‌های بومی تا چالش‌های توسعه

نبض گردشگری پایدار در روستاها می‌زند

توسعه گردشگری روستایی پایدار در ایران نیازمند مشارکت فعال جوامع محلی، ارتقای آگاهی و بهبود زیرساخت‌هاست تا فرصت‌های اقتصادی و فرهنگی به‌نحو بهینه مورد بهره‌برداری قرار گیرد

| مه‌ران حسنی |
ناایبر رئیس انجمن گردشگری پایدار سبزمازندران |

گردشگری به‌عنوان یکی از بخش‌های مهم اقتصادی و فرهنگی عصر کنونی، می‌تواند به‌عنوان ابزاری برای توسعه پایدار و توانمندسازی جوامع محلی مورد استفاده قرار گیرد. در این میان، گردشگری مبتنی‌بر جامعه (CBT) به‌عنوان یکی از رویکردهای نوین در توسعه گردشگری، آن‌چنان‌که اشاره شد، نقش ویژه‌ای در ارتقای کیفیت زندگی جوامع محلی و حفظ منابع‌طبیعی و فرهنگی ایفا می‌کند. در این رویکرد جوامع محلی در مرکز فرایند توسعه قرار دارند و نه‌تنها از مزایای اقتصادی آن بهره‌مند می‌شوند، بلکه نقش تصمیم‌گیرنده و اجرایی نیز دارند.

مشارکت فعال جوامع محلی در تصمیم‌گیری و اجرای پروژه‌های گردشگری، یکی از ارکان اصلی موفقیت در این حوزه است. تشکیل شرکت‌های تعاونی گردشگری برای مدیریت مشترک پروژه‌ها، استفاده از رویکردهای مشارکتی در برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت در پروژه‌های گردشگری، حس مالکیت و مسئولیت‌پذیری جوامع محلی را تقویت می‌کند

گردشگری به‌عنوان یکی از بخش‌های مهم اقتصادی و فرهنگی عصر کنونی، می‌تواند به‌عنوان ابزاری برای توسعه پایدار و توانمندسازی جوامع محلی مورد استفاده قرار گیرد. در این میان، گردشگری مبتنی‌بر جامعه (CBT) به‌عنوان یکی از رویکردهای نوین در توسعه گردشگری، آن‌چنان‌که اشاره شد، نقش ویژه‌ای در ارتقای کیفیت زندگی جوامع محلی و حفظ منابع‌طبیعی و فرهنگی ایفا می‌کند. در این رویکرد جوامع محلی در مرکز فرایند توسعه قرار دارند و نه‌تنها از مزایای اقتصادی آن بهره‌مند می‌شوند، بلکه نقش تصمیم‌گیرنده و اجرایی نیز دارند.

این مدل گردشگری می‌تواند با استفاده از ظرفیت‌های محلی، نظیر فرهنگ، هنر، غذاهای سنتی، صنایع‌دستی و جاذبه‌های طبیعی، علاوه‌بر ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار، در تقویت حس تعلق اجتماعی و حفظ میراث‌فرهنگی تأثیر خود را بگذارد. تجربه کشورهای موفق در این زمینه نشان داده است با تقویت نقش جوامع محلی،

اقتصاد منطقه‌ای بهبود پیدا می‌کند و وابستگی به منابع خارجی کاهش پیدا می‌کند.

لُجّ چالش‌ها و موانع توسعه گردشگری روستایی در ایران

در ایران، با وجود پتانسیل‌های عظیم طبیعی، فرهنگی و انسانی، گردشگری مبتنی‌بر جامعه همچنان با موانع و چالش‌های متعددی روبرو است. نبود آگاهی جوامع محلی، نبود زیرساخت‌های کافی، ضعف مشارکت محلی و نبود سیاست‌های حمایتی روشن از جمله عواملی هستند، که مانع توسعه این رویکرد شده‌اند.

یکی از اصلی‌ترین چالش‌ها، فقدان یا کمبود آگاهی و دانش کافی در بین جوامع محلی درباره اهمیت گردشگری و مزایای آن است. بسیاری از ساکنان مناطق روستایی و کم‌توسعه‌یافته و یا کم‌ترشناخته‌شده از چگونگی مشارکت در پروژه‌های گردشگری، مدیریت

کمبود، فقدان و کم‌رنگ بودن قوانین شفاف و سیاست‌های جدی حمایتی مشخص برای توسعه گردشگری مبتنی‌بر جامعه از چالش‌های کلیدی محسوب می‌شود و دولت‌ها و نهادهای محلی اغلب فاقد برنامه‌ریزی جامع و هماهنگ برای شناسایی و تقویت ظرفیت‌های گردشگری جوامع محلی هستند، و این نبود هماهنگی منجر به پراکندگی در سرمایه‌گذاری‌ها و کاهش بهره‌وری پروژه‌ها می‌شود.

از نگاه دیگر، باید ضعف در مشارکت جوامع محلی را متذکر شویم؛ جوامع محلی به‌طور معمول در تصمیم‌گیری‌ها و مدیریت پروژه‌های گردشگری یا نقش فعالی ندارند یا فاقد نقش هستند. این مشکل ناشی از ساختارهای مدیریتی متمرکز و نبود شفافیت در فرآیندهای تصمیم‌گیری است. لذا مشارکت محدود و یا نبود مشارکت باعث می‌شود، جوامع محلی انگیزه کافی برای حفظ منابع و مشارکت در پروژه‌های گردشگری نداشته باشند، در نتیجه در بلندمدت، این امر به کاهش پایداری و موفقیت پروژه‌های گردشگری منجر می‌شود.

همچنین، یکی از نتایج مدیریت ناکارآمد، تخریب منابع‌طبیعی و فرهنگی را در پی دارد و مشاهده شده است در بسیاری از مناطق نبود نظارت کافی بر فعالیت‌های گردشگری از سوی متولیان ذی‌ربط، منجر به آسیب‌های زیست‌محیطی، تخریب آثار تاریخی و تغییر سبک زندگی سنتی جوامع محلی می‌شود و این تخریب‌ها نه‌تنها میراث‌فرهنگی و طبیعی را در معرض خطر قرار می‌دهد، بلکه جذابیت مناطق برای گردشگران را کم می‌کند. به‌طور قطع گردشگری نیازمند منابع مالی و تسهیلات بانکی است. تجربه بیانگر آن است که جوامع محلی اغلب به‌دلیل کمبود منابع مالی و نبود تسهیلات بانکی مناسب، قادر به سرمایه‌گذاری در کسب‌وکارهای گردشگری نیستند و نبود توانمندسازی مالی جوامع، نارضایتی اجتماعی را به‌همراه دارد.

همچنین، در امر مهم و کلیدی بازاریابی و تبلیغات گردشگری، جاذبه‌های محلی و ظرفیت‌های مناطق روستایی و طبیعی ایران به‌درستی و در خور شأن معرفی نمی‌شوند یا به‌رغم انجام هزینه، برنامه هدفمند و دقیقی برای معرفی درست وجود ندارد و این امر موجب می‌شود بسیاری از مناطق جذاب، ناشناخته باقی بماند و گردشگران جذب مناطق محدودتر شوند.

لُجّ راهکارهای توانمندسازی و ارتقای گردشگری پایدار
توسعه گردشگری مبتنی‌بر جامعه نیازمند مجموعه‌ای از راهکارهای عملی و جامع است که بر محورهای آموزشی، زیرساختی، اقتصادی، مدیریتی و فرهنگی قابل‌اجرا است. این راهکارها باید به‌گونه‌ای تدوین شوند که ضمن توانمندسازی جوامع محلی، بهره‌برداری پایدار از منابع طبیعی و فرهنگی را تضمین کنند. در ادامه راهکارهای پیشنهادی با قابلیت اجرا ارائه می‌شوند. یکی از اصلی‌ترین گام‌ها در توانمندسازی جوامع محلی، آموزش و افزایش آگاهی آنها در زمینه گردشگری است، آموزش

مهارت‌های مرتبط با مهمان‌ناواری، تهیه غذاهای سنتی، راهنمایان گردشگری محلی و مدیریت مراکز اقامتی است، به‌ویژه اقامتگاه‌های بومگردی. همچنین، در زمینه مدیریت گردشگری، خدمات گردشگری، بازاریابی و حفظ منابع‌طبیعی، محیط‌زیست و فرهنگی و... در نتیجه افزایش سطح آگاهی و مهارت‌های فنی، جوامع محلی را قادر می‌کند نقش فعالی در مدیریت و بهره‌برداری از فرصت‌های گردشگری ایفا کنند.

مورد دیگر، تقویت زیرساخت‌ها و توسعه امکانات و تسهیلات گردشگری است، بدون زیرساخت‌های مناسب، جذب گردشگران به مناطق محلی، مقدور نیست. بنابراین، بهبود جاده‌ها و مسیرهای دسترسی به مناطق گردشگری، ایجاد و توسعه مراکز اقامتی و بومگردی با مشارکت جوامع محلی، فراهم کردن امکانات بهداشتی، سیستم‌های حمل‌ونقل و تأکید بر دسترسی به خدمات اینترنتی در مناطق گردشگری و... از جمله موارد زیرساختی است که توسعه آنها موجب افزایش جذابیت مناطق گردشگری می‌شود و فرصت‌های شغلی بیشتری را برای جوامع محلی ایجاد می‌کند.

مشارکت فعال جوامع محلی در تصمیم‌گیری و اجرای پروژه‌های گردشگری، یکی از ارکان اصلی موفقیت در این حوزه است. در این زمینه، تشکیل شرکت‌های تعاونی گردشگری برای مدیریت مشترک پروژه‌ها، استفاده از رویکردهای مشارکتی در برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت بر پروژه‌های گردشگری، تشویق جوامع محلی به راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک مانند تولید و فروش صنایع‌دستی، تهیه غذاهای محلی و... به‌طور قطع، مشارکت فعال، حس مالکیت و مسئولیت‌پذیری جوامع محلی را تقویت می‌کند و از وابستگی به نهادهای دولتی می‌کاهد.

همچنین، حمایت مالی و تسهیلات قانونی برای جوامع محلی، مواردی چون تخصیص تسهیلات بانکی با بهره کم برای توسعه مراکز اقامتی و بومگردی که دارای توجیه اقتصادی باشد و نیز معافیت و تخفیف مالیاتی برای کسب‌وکارهای محلی دارای مجوز و سرمایه‌گذار در پروژه‌های گردشگری و... می‌تواند اعتماد جوامع محلی را افزایش دهد و به سرمایه‌گذاری بلندمدت در حوزه گردشگری تشویق کرد. حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی از اصول کلیدی گردشگری پایدار است و می‌توان با ایجاد طرح‌های جامع برای مدیریت منابع‌طبیعی، جلوگیری از تخریب محیط‌زیست و حفظ تنوع‌زیستی، مستندسازی و تبلیغ میراث‌فرهنگی و سنت‌های بومی محلی و... در جهت مدیریت پایدار منابع، علاوه‌بر حفاظت از محیط‌زیست، تضمینی برای بهره‌برداری طولانی‌مدت و حفظ هویت جوامع محلی باشد.

یکی از نقاط ضعف اصلی در گردشگری، نبود معرفی مناسب ظرفیت‌ها و جاذبه‌های محلی است. بنابراین، با بازاریابی هدفمند و معرفی ظرفیت‌های گردشگر محلی، با طراحی کمپین‌های تبلیغاتی برای معرفی جاذبه‌های گردشگری هر منطقه از طریق رسانه‌های اجتماعی و پلتفرم‌های دیجیتال، برگزاری جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های فرهنگی و هنری برای جذب گردشگران،

شناسایی بازارهای هدف و توسعه گردشگری موضوعی، مانند گردشگری غذا، گردشگری فرهنگی و طبیعت‌گردی و ... . لذا، بازاریابی هدفمند می‌تواند مناطق ناشناخته را به مقاصد جذاب تبدیل سازد و جریان پایدار گردشگری را تضمین کند. همچنین، زنان در جوامع محلی نقش کلیدی در حفظ سنت‌ها، صنایع‌دستی و مهمان‌ناواری دارند. اقداماتی چون، تشویق زنان به مشارکت در کسب‌وکارهای گردشگری، ارائه آموزش‌های ویژه برای زنان در زمینه صنایع‌دستی، مدیریت اقامتگاه‌های بومی و تهیه غذاهای محلی، تشکیل و حمایت از تعاونی‌های زنان برای تولید و بازاریابی محصولات محلی، می‌تواند به توسعه اقتصادی خانواده‌ها و حفظ ارزش‌های فرهنگی مؤثر باشد.

لُجّ استان مازندران؛ نمونه‌ای شاخص از ظرفیت‌های گردشگری روستایی
استان مازندران با طبیعت کم‌نظیر، تاریخ غنی، فرهنگ متنوع و ظرفیت‌های گسترده در حوزه گردشگری روستایی با بیش از سه‌هزار و ۲۰۰ روستا، یکی از مستعدترین مناطق ایران برای توسعه گردشگری مبتنی‌بر جامعه است. این استان به‌واسطه منابع طبیعی مانند جنگل‌های هیرکانی، سلسله‌جبال البرز و دریای خزر شناخته شده است. همچنین، وجود صنایع‌دستی، غذاهای محلی، آیین‌ها و سبک زندگی سنتی از مهمترین جاذبه‌های گردشگری روستایی آن به‌شمار می‌آید. بااین‌حال، تحقق گردشگری روستایی پایدار در مازندران نیازمند توجه ویژه به توانمندسازی جوامع محلی و رفع چالش‌های گردشگری موجود است.

بنابراین، گردشگری مبتنی‌بر جامعه در استان مازندران می‌تواند به الگویی موفق برای توسعه گردشگری در ایران تبدیل شود. با تمرکز بر توانمندسازی جوامع محلی، ایجاد زیرساخت‌های مناسب، حفاظت از منابع طبیعی و معرفی ظرفیت‌های منحصربه‌فرد استان، می‌توان به توسعه‌ای متوازن دست یافت که هم نباهای گردشگران را برآورده سازد و هم منافع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع محلی را تأمین کند.

در مقطع کنونی از یک‌سو، سازمان جهانی جهانگردی توجه خاصی به ترویج گردشگری روستایی با مشارکت جوامع محلی دارد و طرح انتخاب روستاهای جهانی گردشگری را در چندسال اخیر شروع کرده است و مازندران نیز دارای قابلیت و ظرفیت‌های لازم را برای کاندیدا کردن روستاهایش دارد. از سوی دیگر، از جنبه داخلی، گردشگری روستایی در تقویت اقتصاد منطقه‌ای و محلی مؤثر است و می‌تواند سبک زندگی پایدارتر و آینده‌ای روشن‌تر برای مردم این استان را فراهم سازد. به‌طور قطع، تدوین و اجرای برنامه‌های جامع و هماهنگ و بهره‌گیری از ابزارهای متخصص، توانمند با بینش عمیق نسبت به موضوعات متلابه در حوزه گردشگری روستایی و همچنین هماهنگی بین دولت، بخش خصوصی و مردم محلی، کلید دستیابی به توسعه پایدار محلی است.

نوبت اول	اداره کل ثبت اسناد و املاک استان کرمان
تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳	اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبت ملک کهنوج
علی رحمانی خالص ، رئیس اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان کهنوج	شیاسه آگهی: ۱۹۳۲۵۶۰
نوبت اول	اداره کل ثبت اسناد و املاک استان کرمان
تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳	اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبت ملک کهنوج
علی رحمانی خالص ، رئیس اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان کهنوج	شیاسه آگهی: ۱۹۳۲۵۶۰

نوبت اول	اداره کل ثبت اسناد و املاک استان کرمان
تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳	اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبت ملک کهنوج
علی رحمانی خالص ، رئیس اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان کهنوج	شیاسه آگهی: ۱۹۳۲۵۸۵
نوبت اول	اداره کل ثبت اسناد و املاک استان کرمان
تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳	اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبت ملک کهنوج
علی رحمانی خالص ، رئیس اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان کهنوج	شیاسه آگهی: ۱۹۳۲۵۸۵

نوبت اول	اداره کل ثبت اسناد و املاک استان کرمان
تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳	اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبت ملک کهنوج
علی رحمانی خالص ، رئیس اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان کهنوج	شیاسه آگهی: ۱۹۳۲۵۷۲
نوبت اول	اداره کل ثبت اسناد و املاک استان کرمان
تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳	اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبت ملک کهنوج
علی رحمانی خالص ، رئیس اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان کهنوج	شیاسه آگهی: ۱۹۳۲۵۷۲

نوبت اول	اداره کل ثبت اسناد و املاک استان کرمان
تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳	اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبت ملک کهنوج
علی رحمانی خالص ، رئیس اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان کهنوج	شیاسه آگهی: ۱۹۳۲۵۸۷
نوبت اول	اداره کل ثبت اسناد و املاک استان کرمان
تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳	اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبت ملک کهنوج
علی رحمانی خالص ، رئیس اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان کهنوج	شیاسه آگهی: ۱۹۳۲۵۸۷

نوبت اول	اداره کل ثبت اسناد و املاک استان کرمان
تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳	اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبت ملک کهنوج
علی رحمانی خالص ، رئیس اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان کهنوج	شیاسه آگهی: ۱۹۳۲۵۷۲
نوبت اول	اداره کل ثبت اسناد و املاک استان کرمان
تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳	اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبت ملک کهنوج
علی رحمانی خالص ، رئیس اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان کهنوج	شیاسه آگهی: ۱۹۳۲۵۹۰

نوبت اول	اداره کل ثبت اسناد و املاک استان کرمان
تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳	اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبت ملک کهنوج
علی رحمانی خالص ، رئیس اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان کهنوج	شیاسه آگهی: ۱۹۳۲۵۹۰
نوبت اول	اداره کل ثبت اسناد و املاک استان کرمان
تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳	اداره ثبت اسناد و املاک حوزه ثبت ملک کهنوج
علی رحمانی خالص ، رئیس اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان کهنوج	شیاسه آگهی: ۱۹۳۲۵۹۰

خبر

مرگ سالانه ۱۰ هزار نفر به دلیل تشخیص دیرهنگام سرطان پستان

رئیس گروه بیماری‌های خاص، غبریاگیر و پیوند اعضای دانشگاه علوم پزشکی تهران از مرگ سالانه بیش از ۱۰ هزار نفر در کشور به دلیل تشخیص دیرهنگام بیماری سرطان پستان خبر داد.

«فاطمه خزاعی» در این باره توضیح داد: «درصد بالایی از زنان کشور به سرطان پستان مبتلا هستند و شاید سالانه حدود ۱۷ هزار تا ۲۰ هزار مورد ابتلا داریم و حدوداً ۱۰ هزار نفر را از دست می‌دهیم؛ زیرا بیماری در مراحل انتهایی، تشخیص داده می‌شود. اگر بتوانیم در مراحل اولیه، کار تشخیص را انجام دهیم و درمان را شروع کنیم، شاید بتوانیم با یک درمان خیلی ساده جلوی خیلی از اتفاقات را بگیریم.»

او افزود: «ما از هوش مصنوعی برای غربالگری سرطان پستان در کشور استفاده می‌کنیم. یکی از چالش‌هایی که اکنون با آن مواجهیم، نبود فرهنگ‌سازی است و اینکه زنان آگاهی لازم را در زمینه تمرین‌های خودمراقبتی ندارند. ما نیاز داریم در سطحی وسیع اطلاع‌رسانی کنیم و آگاهی لازم را از وجود چنین مشکلی به زنان بدهیم.»

خزاعی تأکید کرد: «ما معمولاً در مورد پیشگیری زیاد صحبت می‌کنیم، ولی متأسفانه در عمل به اجرا در نمی‌آید. باید تمام سازمان‌ها و ارگان‌هایی که می‌توانند و متولی هستند، در این زمینه فعالیت کنند؛ از جمله خانه‌های سلامت، پایگاه‌های سلامت، خانه‌های بهداشت تحت پوشش معاونت‌های بهداشت، پای کار بیابند و به افرادی که به این پایگاه‌ها مراجعه می‌کنند اطلاع‌رسانی خیلی ساده‌ای صورت بگیرد.» او افزود: ما در این زمینه باید حساسیت‌زایی کنیم. با توجه به اینکه سرطان پستان، شایع‌ترین نوع سرطان در زنان است و درصد بالایی از ابتلا وجود دارد، باید همه ما در کنار هم قرار بگیریم تا اتفاق خیلی خوبی بیفتد؛ صدواوسیمای بخشی از کار را به‌عهده بگیرد، معاونت‌های بهداشت، معاونت‌های درمان و حتی NGOها و خیلی از سازمان‌های دیگر به کمک ما بیایند. حتی سازمان‌های خصوصی در راستای مصوبه ارزیابی سلامت کارکنانشان، براساس رسالت و مسئولیت اجتماعی خود، خدمات لازم را به پرسنل خاتم ارائه دهند.

رئیس گروه بیماری‌های خاص، غبریاگیر و پیوند اعضای دانشگاه علوم پزشکی تهران درباره غربالگری از طریق هوش مصنوعی توضیح داد: «در حال حاضر، بیمارستان‌های امام خمینی، بهارلو و آرش به هوش مصنوعی مجهز شده‌اند و رپورت‌ها براساس هوش مصنوعی انجام می‌شود. امیدوارم متولیان اصلی نظام سلامت، چه در سطح وزارت بهداشت و چه در سطح دانشگاه‌ها، به ما کمک کنند و این برنامه حداقل فعلاً به‌صورت پایلوت در استان تهران اجرا شود تا بتوانیم بقیه استان‌ها را هم پوشش دهیم.» | ایلنا

ساکنان غزه از تلاش‌های بی‌وقفه برای یافتن لقمه‌های نان روایت می‌کنند

ساکنان غزه از تلاش‌های بی‌وقفه برای یافتن لقمه‌های نان روایت می‌کنند

زندگی در یک قدمی قحطی

شمار کودکان مبتلا به سوءتغذیه در غزه نسبت به ماه گذشته ۸۲ درصد افزایش پیدا کرده است

«بچه‌ها بعد از خوردن اینها، استفراغ می‌کنند. بوی خیلی بدی می‌دهد.» این را «ایمان رجب»، مادر شش فرزند می‌گوید که داخل چادری پر از مگس در شهر غزه نشسته و مشت‌مشت آرد الک می‌کند. این نصفه کیسه آرد را از داخل یک سطل زباله پیدا کرده است. کیسه پر از حشره است و آلودگی در آن موج می‌زند. اما همین هم امید ایمان برای سیر کردن فرزندان و زنده نگه داشتن آنهاست. او بار دیگر آرد را الک می‌کند تا نان درست کند.

ایمان یکی از صدها هزار مادر و پدر در غزه است که برای سیر کردن شکم فرزندانمان دست‌پا می‌زنند. باریکه جنگ‌زده فلسطینی‌ها به سمت قحطی تمام‌عیاری پیش می‌رود که کاملاً ساخته دست انسان است. بیش از دو ماه است که دولت اسرائیل ورود کمک‌های بشردوستانه به غزه را مسدود کرده است. «اسامه الرقب» پنج‌ساله، ماه گذشته بیش از ۳.۵ کیلو وزن کم کرده است و الان فقط ۹ کیلو وزن دارد. براساس معیارهای سازمان جهانی بهداشت، وزن یک پسر بچه پنج‌ساله باید حدوداً ۴۰ پوند معادل ۱۸ کیلو باشد. اسامه چندین بیماری زمینه‌ای از جمله اختلال پانکراس و مشکلات تنفسی دارد و برای یک زندگی سالم نیازمند رژیم غذایی غنی از چربی و پروتئین است. اکنون که محاصره نوار غزه به سومین ماه خود نزدیک می‌شود، این مواد غذایی کاملاً نایاب شده‌اند. پوست اسامه به استخوان‌هایش چسبیده و مادرش می‌گوید:

«ما نمی‌توانیم تصویر گرسنگی، باید همه‌جا بیرش، او فقط می‌تواند از چادر تا حمام راه برود، نه بیشتر.» وقتی مادر، لباس‌های اسامه را از تنش در می‌آورد تا حمامش کند، از درد به خود می‌پیچد. شرایط اسامه، هر حرکتی دردناک است. روز دوشنبه چندین کامیون حامل غذای کودک و ملزومات اجازه ورود پیدا کردند و روز سه‌شنبه، اسرائیل ادعا کرد که به ۹۳ کامیون دیگر اجازه ورود داده است. اما سازمان ملل می‌گوید هیچ‌کدام از کامیون‌های روز سه‌شنبه به مقصد موردنظر نرسیده‌اند. طبق برآورد سازمان‌های بشردوستانه که بحران گرسنگی گسترده را هشدار داده‌اند، هر روز دست‌کم به ۵۰۰ کامیون نیاز است. این بنیامین نتانیاها، نخست‌وزیر اسرائیل بود که ورود قطره‌ای کمک‌ها را «مینیمال» و به‌دلیل فشارهای «دوستان» در خارج از اسرائیل خواند که به او گفته‌اند: «ما نمی‌توانیم تصویر گرسنگی،

ایسمن طاهریان | روزنامه‌نگار

آنرا، آژانس اصلی سازمان ملل که از فلسطینیان حمایت می‌کند، می‌گوید نزدیک به سه هزار کامیون کمکی منتظر ورود به غزه‌اند. اما این اسرائیل است که باید محاصره را برآورد تا کمک‌ها به دست مردم غزه برسند. مهلت مردم گرسنه در غزه رو به پایان است

مختصر برای استراحت پیدا کردند. افرون می‌گوید: «هیچ چیز خوبی نداشت. آنها باید در این مدت خود را احیا می‌کردند، اما در آن فرصت ناچار بودند در آوارگی، به‌دنبال افراد فوت‌شده خانواده خود بگردند.» در نهایت، مجال کمی برای استراحت پیدا می‌شد. ولی ۸۰ روز گذشته دوباره اوضاع را چینی کرده است. افرون می‌گوید: «من از افرادی که در سازمان‌های بین‌المللی هستند، می‌شنوم که مواد غذایی کارکنان خود را به یک وعده در روز کاهش داده‌اند.»

سازمان‌های امدادی که زمانی پاسخی به بحران کمبود مواد غذایی در طول ۱۹ ماه جنگ غزه بوده‌اند، الان هیچ پاسخی ندارند «یاسمی میدحانه»، هماهنگ‌کننده اضطراری برنامه جهانی غذا، در حالی که در انبار خالی ایستاده به سی‌ان‌ان می‌گوید: «الان در موقعیتی هستیم که همان ۴۰۰ هزار نفری که پیش‌تر، از آشپزخانه‌های ما غذای گرم تهیه می‌کردند، دیگر نمی‌توانند.»

طبق گفته‌های برنامه جهانی غذا، اگر اسرائیل دروازه‌های غزه را باز کند، آماده است که غذای کافی کل جمعیت غزه را به‌مدت دو ماه تأمین کند. «آنرا»، آژانس اصلی سازمان ملل که از فلسطینیان حمایت می‌کند، می‌گوید نزدیک به سه هزار کامیون کمکی منتظر ورود به غزه‌اند. اما این اسرائیل است که باید محاصره را بردارد تا کمک‌ها به دست مردم غزه برسند. مهلت مردم گرسنه در غزه رو به پایان است.

جمعه گذشته در النصیرات، محله‌ای در مرکز غزه، صدها فلسطینی زیر آفتاب سوزان صف کشیدند تا فقط غذای همان روز خود را دریافت کنند. «عایشه» زن سالخورده‌ای است که با قابلمه‌ای روی سرش، از خود در برابر آفتاب حفاظت می‌کند. او امیدوار است که بتواند قابلمه‌اش را از غذا پر کند. عایشه می‌گوید حالش خوب نیست و احساس می‌کند سرش دارد ذوب می‌شود. از خستگی به‌زور حرف می‌زند: «ما گرسنه‌ایم، هیچ خسته‌ایم. از این زندگی خسته شدیم. هیچ غذایی، هیچی وجود ندارد. مرگ آسان‌تر از این زندگی است.»

جمعیت پیر و جوان در صف پیش می‌روند و قابلمه‌ها و کاسه‌هایشان را بالا گرفته‌اند. یک وعده غذایی در روز از یک انجن خیره‌تپا راه نجات آنهاست. اما تکرار خسته‌کننده ساعت‌ها ایستادن در صف برای معاش ناچیز، آستانه تحمل خیلی‌ها را محو کرده است.

«ابوصبحی حراره» دیگر نمی‌تواند ناراحتی خود را پنهان کند و فریاد می‌زند: «این قابلمه چطور قرار است هشت نفر را غذا بدهد؟ به کی غذا بدم؟ همسرم؟ پسرم؟ یا سالمندان؟» او فریاد می‌زند: «بچه‌های ما از جنگ، از بمباران مدارس، چادرها و خانه‌ها، دارند می‌میرند. به ما رحم کنید. ما دنبال لقمه‌ای غذا می‌گردیم.»

همین مواد غذایی بسیاری کمی که در بازارهای غزه باقی مانده، حالا با قیمت‌های نجومی فروخته می‌شوند و هیچ‌کس توان خرید آنها را ندارد. عده‌ای به سی‌ان‌ان می‌گویند، هر کیسه آرد حالا معادل ۱۰۰ دلار قیمت دارد.

چهارشنبه‌شب هزاران نفر از ساکنان مستأصل غزه به امید پیدا کردن غذا و لوازم اولیه به یک مدرسه سازمان ملل و چندین انبار در شهر غزه هجوم آوردند. در محله ریمال در جنوب شهر غزه، مردان، زنان و کودکان به امید پیدا کردن آرد و کنسرو تلاش کردند وارد این ساختمان‌ها شوند. در هیاهوی تیراندازی‌ها برای جلوگیری از ورود مردم، برخی دیگر به‌دنبال چادر برزنتی و باتری می‌گشتند. در نقاط دیگر شهر، مردم به انبارهای چند محله یورش بردند.

تعداد کودکان مبتلا به سوءتغذیه حاد در غزه به‌سرعت روبه‌افزایش است؛ این یکی از نشانه‌های قحطی قریب‌الوقوع است. براساس گزارش سازمان ملل، در ماه گذشته نزدیک به سه هزار و ۷۰۰ کودک دچار سوءتغذیه شده‌اند که ۸۲ درصد نسبت به ماه فوریه افزایش داشته است.

در دوران آتش‌بس ۴۲ روزه، کمک‌های نسبتاً بزرگی به غزه وارد شد، اما حتی همان‌ها هم برای برطرف کردن نیازهایی مردم کافی نبودند. صحبت از مواد غذایی خشک، مواد فاسدشدنی و سوخت برای تمام سیستم‌هاست. بسیاری از سیستم‌ها در غزه به ژنراتورها وابسته‌اند. بنابراین، برای سیستم‌های تصفیه آب، بیمارستان‌ها، تأسیسات فاضلاب، هرگونه تأسیسات بهداشتی و تقریباً هر چیزی، به سوخت نیاز است. «شیرا افرون»، مدیر تحقیقاتی و یکی از کارشناسان ارشد «چارچوب سیاست‌گذاری اسرائیل» یک اندیشکده آمریکایی است که از راه‌حل دوکوشوری در درگیری اسرائیل و فلسطین حمایت می‌کند. افرون در اسرائیل زندگی می‌کند و یکی از مشاوران سازمان ملل در زمینه وضعیت بشردوستانه در نوار غزه است. او در گفت‌وگو با نیویورکر شرایط غزه را «دهشتناک» توصیف می‌کند. «ما عمدتاً

روی مواد غذایی متمرکز شده‌ایم، اما مسئله فقط غذا نیست» کمبود دارو و کیت‌های بهداشتی هم اهمیت دارند. افرون می‌گوید: «در چند هفته اول جنگ، هیچ کمکی به غزه وارد نشد. وضعیت از همان موقع بدتر شد. این شرایط پس از سال‌ها دسترسی محدود ایجاد شده بود. همیشه محدودیتی بر دسترسی و آنچه به غزه وارد می‌شد، وجود داشت.» به‌گفته افرون پیش‌تر در غزه مواد غذایی تولید می‌شدند و کشاورزی وجود داشت. «مثل امروز نبود که تقریباً تمام جمعیت غزه به کمک‌های بشردوستانه متکی باشند. هیچ غذایی در غزه تولید نمی‌شود.»

در دوران آتش‌بس، مردم غزه مجالی

۹۴ درصد از بیمارستان‌های غزه آسیب دیده‌اند

وزارت بهداشت فلسطین در نوار غزه در بیانیه‌ای اعلام کرد در ۲۴ ساعت منتهی به روز پنجشنبه، ۱۰۷ شهید و ۲۴۷ بیمارستان موجود در این منطقه، تنها ۱۹ مرکز به‌صورت جزئی و محدود به فعالیت خود ادامه می‌دهند.

خدمات اولیه بهداشت محدود شده است. سازمان جهانی بهداشت هشدار داد که از مجموع ۳۶ بیمارستان‌های نوار غزه در نتیجه حملات اسرائیل آسیب دیده‌اند.

به‌گزارش شبکه الجزیره، این نهاد وابسته به سازمان ملل هشدار داد ادامه حملات و محاصره، نظام سلامت در غزه را به مرحله فروپاشی کامل رسانده و دسترسی مردم به

خبر

سازمان جهانی بهداشت اعلام کرد ۹۴ درصد از بیمارستان‌های نوار غزه در نتیجه حملات اسرائیل آسیب دیده‌اند. به‌گزارش شبکه الجزیره، این نهاد وابسته به سازمان ملل هشدار داد ادامه حملات و محاصره، نظام سلامت در غزه را به مرحله فروپاشی کامل رسانده و دسترسی مردم به

فراخوان مناقصه عمومی یک مرحله‌ای

شماره: ۲۰۰۴۰۵۲۳۳۰۰۰۰۱

جمعیت هلال‌احمر استان تهران در نظر دارد مناقصه عمومی یک‌مرحله‌ای مربوط به خرید خدمات نظافتی را از طریق سامانه تدارکات الکترونیکی دولت برگزار نماید. کلیه مراحل برگزاری مناقصه از دریافت اسناد مناقصه تا ارائه پیشنهاد مناقصه‌گران (علاوه بر ارائه پاکت الف بصورت فیزیکی) و بازگشایی پاکت‌ها از طریق درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) به آدرس www.setadiran.ir انجام خواهد شد و لازم است مناقصه‌گران در صورت عدم عضویت قبلی، مراحل ثبت‌نام در سایت مذکور و دریافت گواهی امضاء الکترونیکی را جهت شرکت در مناقصه محقق سازند.

- تاریخ انتشار مناقصه در سامانه: روز سه‌شنبه مورخ ۱۴۰۴/۰۷/۳۰ می‌باشد.
- تضمین شرکت در مناقصه (فرآیند ارجاع کل): ضمانت‌نامه بانکی به مبلغ ۳۷۰۰۰۰۰۰۰ ریال
- آخرین مهلت دریافت اسناد از سامانه: تا ساعت ۱۹:۰۰ روز دوشنبه مورخ ۱۴۰۴/۰۷/۰۵
- جلسه توضیح و تشریح اسناد: ساعت ۱۰:۰۰ صبح روز سه‌شنبه مورخ ۱۴۰۴/۰۷/۰۳
- مهلت زمانی ارائه پیشنهاد به جمعیت هلال‌احمر: تا ساعت ۱۹:۰۰ روز شنبه مورخ ۱۴۰۴/۰۷/۱۷
- زمان بازگشایی پاکت‌ها: ساعت: ۱۰:۰۰ صبح روز یکشنبه مورخ ۱۴۰۳/۰۷/۱۸

شناسه آگهی: ۱۹۳۳۳۶۹- م الف: ۶۴۸ جمعیت هلال‌احمر استان تهران

فراخوان ارزیابی کیفی

شرکت پالایش نفت آبادان در نظر دارد مناقصه مشروحه ذیل را از طریق سامانه تدارکات الکترونیکی دولت برگزار نماید. کلیه مراحل برگزاری تشریفات مناقصه از دریافت اسناد ارزیابی کیفی و سایر مراحل بعدی مناقصه از طریق درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت به آدرس WWW.SETADIRAN.IR انجام خواهد شد. لازم است مناقصه‌گران در صورت عدم عضویت، نسبت به ثبت نام در سایت مذکور و دریافت گواهی امضاء الکترونیکی جهت شرکت در مناقصات اقدام نمایند.

ردیف	موضوع	محل اجرا	مدت	مبلغ برآورد پایه به ریال	مبلغ تضمین شرکت در مناقصه به ریال	برنامه زمان بندی مراحل مناقصه
۱	خرید، ساخت و نصب پکیج شستشوی فیلترهای بخش اسلاری واحد کربن‌کره‌روش آلتراسونیک	آبادان	۶ ماه شمسی	۳۱,۹۴۷,۷۱۷,۰۵۰	۱۵۳,۳۰۰,۰۰۰	الف- مهلت دریافت اسناد ارزیابی کیفی از سامانه ستاد از تاریخ ۱۴۰۴/۰۷/۰۶ لغایت ۱۴۰۴/۰۷/۲۲ ب- مهلت ارسال پاسخ استعلام: مورخ ۱۴۰۴/۰۷/۲۲

تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۴/۰۷/۳۱ م الف: ۶۴۸ تاریخ انتشار نوبت دوم: ۱۴۰۴/۰۷/۳۰

روابط عمومی-شرکت پالایش نفت آبادان

سیستم مدیریت یکپارچه / کد ۱/۰۲۶/۰۱/۱۰

آگهی فراخوان ارزیابی کیفی

(شماره ۲۱/ع/م/۱۴۰۴)

شرکت آب و فاضلاب استان البرز

شرکت آب و فاضلاب استان البرز در نظر دارد ۴۷۷۶۰ متر لوله پلی‌اتیلن در سایزهای مختلف از محل اعتبارات طرح‌های عمرانی را از طریق فراخوان عمومی و مناقصه یک مرحله‌ای از تأمین کنندگان واجد صلاحیت در زمینه تأمین لوله‌های پلی‌اتیلن خریداری نماید.

کلیه مراحل برگزاری مناقصه از دریافت اسناد فراخوان و مناقصه تا ارائه پیشنهاد مناقصه‌گران و بازگشایی پاکت‌ها از طریق درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) به آدرس www.setadiran.ir با شماره فراخوان ۲۰۰۴۰۵۱۸۶۰۰۰۰۲۱ انجام خواهد شد و لازم است مناقصه‌گران در صورت عدم عضویت قبلی، مراحل ثبت نام در سایت مذکور و دریافت گواهی امضای الکترونیکی را جهت شرکت در مناقصه محقق سازند.

متقاضیان شرکت در مناقصه می‌توانند جهت دریافت اسناد ارزیابی کیفی، از تاریخ ۱۴۰۴/۰۷/۳۱ تا ساعت ۱۹ روز دوشنبه مورخ ۱۴۰۴/۰۷/۰۵ به سامانه الکترونیکی دولت به آدرس www.setadiran.ir مراجعه نمایند. متقاضیان موظف هستند پس از تکمیل مدارک خواسته شده، مدارک را حداکثر تا ساعت ۱۹ روز سه شنبه مورخ ۱۴۰۴/۰۷/۲۰ در سامانه تدارکات الکترونیکی دولت به آدرس www.setadiran.ir بارگذاری نمایند. سایر اطلاعات و جزئیات در اسناد مناقصه مندرج است. جهت کسب اطلاعات بیشتر به سایت پایگاه ملی اطلاع‌رسانی مناقصات به آدرس (iets.mporg.ir) مراجعه نمایید. بدیهی است پس از بررسی مدارک ارزیابی که توسط شرکت کنندگان تکمیل و تحویل می‌شود از تأمین کنندگان واجد صلاحیت، جهت مراحل بعدی دعوت بعمل خواهد آمد

شرکت آب و فاضلاب استان البرز «سهامی خاص»

شناسه آگهی: ۱۹۳۳۳۶۹

عکس نوشت

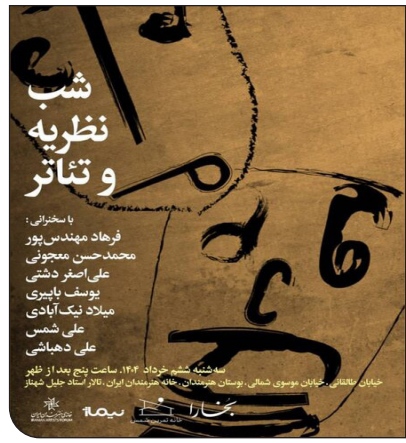
منطقه کوهستانی «اشکورات» در بخش «رحیم‌آباد» رودسر، به‌عنوان قطب اصلی تولید «گل‌گاوزبان» ایران شناخته می‌شود و ۸۵ درصد این گیاه دارویی در کشور را تأمین می‌کند. با آغاز فصل بهار، دامنه‌های سرسبز اشکورات میزبان برداشت سنتی گل‌گاوزبان توسط کشاورزان محلی می‌شود. این محصول یکی از منابع اقتصادی مهم برای اهالی این منطقه به‌شمار می‌رود و فرایند برداشت آن، با شیوه‌های سنتی و در هماهنگی با طبیعت بومی منطقه انجام می‌گیرد.

عکاس: سعید نیک‌پور - مهر

تئاتر

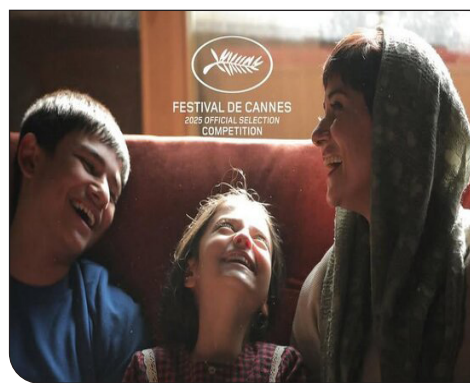
«نظریه و تئاتر»
در شب‌های بخارا

هشتصد و پنجاهمین شب از برنامه‌های «شب‌های بخارا» با عنوان «نظریه و تئاتر» شامگاه سه‌شنبه، ۶ خرداد، در تالار «جلیل شهناز» خانه هنرمندان ایران برگزار می‌شود. در این نشست، «محمدحسن معجونی»، «علی‌دهباشی»، «علی‌اصغر دشتی»، «فرهاد مهندس‌پور»، «علی شمس»، «یوسف پاییری» و «میلااد نیک‌آبادی» حضور دارند. موضوعاتی چون «فقدان نظریه‌های تألیفی در تئاتر ایران»، «تجربه‌های اجرایی نظریه‌ها» و «تأثیر ترجمه در زیبایی‌شناسی تئاتر کشور» از محورهای گفت‌وگو در این برنامه است. این رویداد با همکاری «مجله بخارا»، «نشر نیماژ» و «خانه تمرین شمس» برگزار می‌شود.

سینما

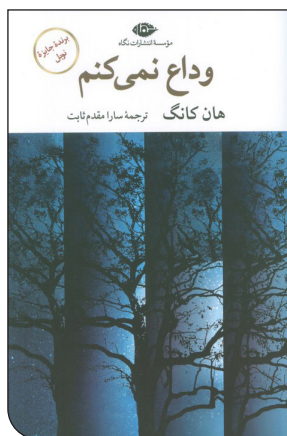
تحسین «زن و بچه» سعید روستایی در کن

فیلم «زن و بچه» به کارگردانی سعید روستایی با بازی پریناز ایزدیار در نخستین نمایش جهانی خود در بخش مسابقه جشنواره کن رونمایی شد. سوفی مانکس کافمن، منتقد نشریه ایندی وایر، پس از تماشای این فیلم، بازی ایزدیار را تحسین کرد و او را یکی از شانس‌های اصلی جایزه بازیگر زن کن دانست. «زن و بچه» درامی خانوادگی با موضوع انتقام و بخشش است و ایزدیار در نقش مادری بیوه و پرستار ظاهر می‌شود که با مشکلات زندگی و احساس خیانت دست‌وپنجه نرم می‌کند. این فیلم یکی از ۲۲ اثر رقابت‌کننده در کن است. ایسنا

قفسه

«وداع نمی‌کنم، یادبود خشونت و پیوندهای انسانی»

رمان «وداع نمی‌کنم» نوشته «هان کانگ»، نویسنده برنده جایزه نوبل ادبیات ۲۰۲۴، اثری است که به‌عنوان نقطه اوج خلاقیت او شناخته می‌شود. این کتاب که در سال ۲۰۲۵ به زبان انگلیسی منتشر شد، با بهره‌گیری از مضامین و سبک‌های پیشین کانگ، به بررسی عمیق‌تری از تاریخ دردناک کره جنوبی می‌پردازد. این کتاب با ترجمه «سارا مقدم‌نایب» در نشر «نگاه» به چاپ رسیده است.

داستان حول محور «کیونگا»، شخصیت اصلی، می‌چرخد؛ زنی شکننده اما مقاوم که در مواجهه با سرمای زمستان و گرمای تابستان با بی‌خوابی و بی‌اشتهایی دست‌وپنجه نرم می‌کند. او برای نجات پرنده خانگی دوستش، «اینسون»، به جزیره «چجو» سفر می‌کند و در آنجا با گذشته تاریک و خونین این منطقه مواجه می‌شود. رمان با ساختاری متفاوت و با تغییرات سبک و لحن در بخش‌های مختلف، پیش می‌رود. هر بخش نمایانگر تغییر در آگاهی و درک شخصیت اصلی است که به‌تدریج به حقیقتی تاریخی و وحشتناک نزدیک می‌شود. در این مسیر، کانگ در بستری از نثر شاعرانه و تصاویر نمادین، به کاوش در موضوعاتی چون عشق، فقدان، خاطره و خشونت می‌پردازد. پرندگان، درختان، شعله‌های شمع و نخ‌هایی از ابریشم، همگی استعاره‌هایی هستند برای پیوندهایی انسانی که علی‌رغم زخم و جدایی، همچنان پایرجا مانده‌اند. کانگ با مهارت، از تجربه فردی کیونگا پلی به تاریخ جمعی می‌سازد و مخاطب را با این پرسش مواجه می‌کند: چگونه می‌توان از دل ویرانی، خاطراتی روشن و انسانی بیرون کشید؟

صدف سردری | روزنامه‌نگار

در میان دود و گردوغبار، در میان صداهای انفجار و زوزه گلوله‌ها، لحظاتی از زندگی‌هایمان ثبت شد که شاید هیچ‌گاه نمی‌توانستیم با کلمات آنها را توصیف کنیم. عکاسان جنگ شاهدان این لحظات بودند. هر عکسی که از آن دوران به یادگار مانده، داستانی دارد. داستان‌هایی که از میان خون و خاک، از دل آوار و سوختن، زنده ماندند و حالا تبدیل به مستندات تاریخی شده‌اند. «جاسم غضبانیور» یکی از این عکاسانی است که بخش مهمی از تصاویر جنگ تحمیلی ایران و عراق را به ثبت رسانده. به او «جنازه‌باز قدیم» می‌گفتند؛ چراکه بیشترین تصاویری که ثبت کرده، از جنازه‌های دوران جنگ است. چندین سال پیش در مصاحبه‌ای گفته بود: «سخت‌ترین لحظات من در آن روزها، مواقعی بود که باید از کسانی که با آنها مسافر بودم یا در کنارشان زندگی کرده بودم، بعد از شهادت عکس بگیرم. خاطرات آنها هنوز با من است و هرگز از یادم نمی‌رود.» او که عکاسی را در زادگاهش، خرمشهر آغاز کرده بود، با شروع حمله عراق به ایران و تا پایان آن به‌عنوان عکاس در جبهه‌ها حضور داشت. عکاسی از خرمشهر بعد از بازپس‌گیری آن از نیروهای بعثی را می‌توان به‌عنوان یکی از شاخص‌ترین کارهای او در دهه ۱۳۶۰ دانست.

در فرهنگ جنوب، نخل به‌طور نمادین شبیه انسان دیده می‌شود و ارتباطات زیادی با او دارد. به‌طور خاص، زمانی که سر نخل بریده می‌شود، برخلاف درختان دیگر، به‌طور کامل می‌میرد و قادر به جوانه زدن نیست. در طول جنگ، نخل‌های سوخته همچون مردم خرمشهر، کودکان و رزمندگان ایستادگی کردند و گویی آنها هم به شهادت رسیدند. یکی از شاخص‌ترین کارهای غضبانیور عکسی با عنوان «نخل‌ها ایستاده می‌میرند» است که در سال ۱۳۶۱ به ثبت رسید. این اثر یکی از عکس‌های دوگانه‌ای است که به‌صورت پانوراما و متشکل از چهار فریم ۱۳۵ نگاتیو سیاه و سفید گرفته شده؛ یکی، پانورامایی از گلزار شهدای

او هم مانند دیگر عکاسان جنگ تحمیلی، تصاویری از آن روزهای خرمشهر به ثبت رساند که تا امروز روایتگر رنج و ایثارند. «سعید صادقی» هم از دیگر عکاسان خرمشهر است که با شروع جنگ ایران و عراق، تنها یک هفته پس از ازدواجش، به جبهه رفت. او در عملیات مهمی نظیر بیت‌المقدس حضور داشت که به آزادسازی خرمشهر در سوم خرداد ۱۳۶۱ انجامید و از لحظات تاریخ‌ساز آن روزها عکاسی کرد؛ عکسی نمادین از حضور رزمندگان در مسجد جامع خرمشهر. به‌گفته خودش، عکاسی از مسجد جامع خرمشهر در دو مرحله ثبت شده: «اول در آبان‌ماه سال ۱۳۵۹ که از این شهر فرار کردم و مرحله دیگر زمانی بود که خرمشهر فتح شد».

عکس مشهور مسجد جامع خرمشهر در روز آزادسازی این شهر، مربوط به ساعت ۷:۲۵ تا ۷:۳۰ صبح روز سوم خرداد ۶۱ است. او در زمانی این لحظه را ثبت کرد که احمد متوسلیان معتقد بود در شرایط جنگی، هیچ نیازی به عکاسی نیست: «بسیاری از فرماندهان در آن دوران با عکاسی مخالف بودند و حتی برخی اوقات با ما برخورد می‌کردند، می‌گفتند ثبت عکس در این وضعیت ضرورتی ندارد و باید فقط روی جنگ تمرکز کنیم».

اما صادقی در مصاحبه‌ای درباره عکاسی از جنگ گفته بود ما از مردم واقعی عکس می‌گرفتیم، نه از مدل‌ها یا تصاویری با فیکوهای ساختگی: «عکس‌های ما مستند بودند؛ از چوپانان، دانش‌آموزان و مادرانی که فرزند خود را به جبهه می‌فرستادند، به امید دفاع از وطن. ما در کنار این مردم زندگی می‌کردیم و در کنار رزمندگان، لحظات عادی و انسانی این جنگ را ثبت می‌کردیم».

چالش سبز هفته

تمیزکاری با محصولات طبیعی

در چالش سبز هفته گذشته تمرین کردیم از هدررفت غذا جلوگیری کنیم. سعی کردیم غذاهای اضافی خود را به‌دروستی نگهداری کنیم یا از روش‌هایی مانند فریز کردن برای استفاده در آینده بهره ببریم. این هفته می‌خواهیم سریع تمیزکاری با محصولات طبیعی برویم. استفاده از مواد شیمیایی در محصولات تمیزکننده نه تنها به سلامت شما آسیب می‌زند، بلکه به محیط‌زیست لطمه وارد می‌کند. این هفته به‌جای استفاده از شوینده‌های شیمیایی، سراغ محصولات طبیعی بروید. سرکه، جوش شیرین و لیمو از جمله گزینه‌های عالی برای تمیزکاری هستند که قدرت پاک‌کنندگی بالایی دارند و هیچ‌گونه ضرری برای سلامتی شما و محیط زیست ندارند.

این مواد طبیعی به‌راحتی آلودگی‌ها را از بین می‌برند و درعین‌حال، از انتشار مواد شیمیایی به آب و خاک جلوگیری می‌کنند. با استفاده از این روش‌های ساده و مؤثر، می‌توانید محیط منزل یا محل کار خود را تمیز و سبز نگه دارید. در این هفته، محیط زندگی‌تان را به دنیای پاک و طبیعی نزدیک‌تر کنید.

گالری‌گردی

«۱۴ مرتبه»
در گالری آنلاین آرتیبیشن

نمایشگاه آنلاین عکاسی «آلفرد یعقوب‌زاده ۱۴ مرتبه» تا ۱۳ خرداد در گالری آنلاین آرتیبیشن به نمایش درآمده است.

یعقوب‌زاده تاکنون در مهمترین بزرگراه‌های سیاسی و تاریخی معاصر ایران و جهان به ثبت قاب‌هایی ماندگار پرداخته است. در بیانیه این نمایشگاه آمده است: «مرتبه در فرهنگ لغات به‌معنی شکوه و غم توأمان است و گاهی نوا موسیقی را در بر دارد، مانند آزادی خرمشهر و تماشای قاب‌هایی از آن روزها که ما را در مرزی باریک میان شکوهی از مقاومت و آزادی به‌همراه غمی از ویرانی به‌جای‌مانده، نگه می‌دارد.» در ادامه این بیانیه نوشته شده است: «گاهی زبان از گفتن تجربیات زیست آدم‌ها در جنگ و روزهای بعد از آن ناتوان است و در این مواقع، تصویر بار چنین لحظاتی را برای ثبت در تاریخ به دوش می‌کشد. به همین دلیل، هر چه هست با جزئیات و سوار بر ریتمی بی‌صدا در آثار آلفرد یعقوب‌زاده از «آزادی خرمشهر» ثبت شده است و معنای واژه مرتبه را کامل می‌کند. قاب‌های ماندگار متعددی از روزهای سخت و بزرگ‌های تاریخ معاصر ایران و جهان شکل گرفته است. اما در میان آنها، آثار برخاسته از «آزادسازی خرمشهر» بنابه هم‌زمانی با سالگرد این اتفاق و نقش مهمی که به تاریخ ما دارد، در این نمایشگاه ارائه می‌شود.» علاقه‌مندان می‌توانند این نمایشگاه را تا تاریخ ۱۳ خرداد به‌صورت آنلاین در سایت آرتیبیشن دنبال کنند.